הבינתחומי הרצליה

פרופ' מיקולינסר: " הגעתי לבינתחומי במטרה להופכו לבית הספר המוביל בארץ ללימודי הפסיכולוגיה"

מכירים את תדמית הפסיכולוג, הספה והטיפול המייסר? תשכחו מזה. פרופ' מריו מיקולינסר, דיקן בית הספר החדש לפסיכולוגיה, מתכנן מהפכה: "הגעתי למסקנה שחייבים 'לנער' את המקצוע והתדמית שלו".

מאת איתמר חשביה
סטודנט בבי"ס רדזינר למשפטים

מהו הדבר הראשון העולה בראשנו כאשר אנו חושבים על פסיכולוג? התשובה המתבקשת: ספה, ספרים, פסיכולוג – ובגדול, אווירה כבדה, מנומנמת כמעה ואפילו ארכאית. אם תעמתו את פרופ' מריו מיקולינסר, דיקן בית הספר החדש לפסיכולוגיה במרכז הבינתחומי הרצליה, עם הדימוי הזה, הוא יספר לכם שכאן טמון העוול הגדול של מקצוע הפסיכולוגיה בארץ ומיד לאחר מכן יתאר באזניכם את השינוי שהוא מתכוון לחולל בתחום.

פרופ' מריו מיקולינסר, דיקן ביה"ס החדש לפסיכולוגיה

קשה שלא להתרשם עמוקות מהישגיו המחקריים והרקורד המרשים שצבר מיקולינסר במשך כשלושים שנות עיסוקו במקצוע. את דרכו החל בשלהי שנות ה-70 המאוחרות, כמה שנים לאחר שעלה לארץ מארגנטינה בגיל 18. מיקולינסר התעניין בלימודי הפסיכולוגיה וכבר בשנת 1985 השלים את הדוקטורט שלו באוניברסיטת בר-אילן.

בגיל 35 היה לפרופסור הצעיר ביותר בארץ בתחום הפסיכולוגיה ומאז למעשה, התקדמותו הייתה מטאורית. פעמיים הוכר כאחד מ-10 הפרופסורים הפוריים ביותר בעולם. בשני העשורים האחרונים פרסם למעלה מ-240 מאמרים העוסקים בעיקר בחוסר אונים נלמד, תהליכים בינאישיים והתקשרותיים ובהתמודדות עם טראומה ואימת המוות. כמו כן, פרסם מיקולינסר עשרות מאמרים בכתב העת היוקרתי Journal of Personality & Social Psychology ובשנת 2003 אף הוכר כ"עורך-חבר" בכתב העת. בשנת 2004 הוענק לו פרס א.מ.ת לקידום המדע והתרבות בישראל על "תרומתו יוצאת הדופן בתחום חקר האישיות והפסיכולוגיה החברתית".

כשקיבל פרופ' מיקולינסר את ההצעה לייסד את בית הספר לפסיכולוגיה של המרכז הבינתחומי הוא כבר צבר ידע גם ב"קבלנות", כדבריו. מיקולינסר ייסד את מרכז גונדה לחקר המוח, מרכז רפפורט לחקר הזהות היהודית ומרכז פלג-ביליג לחקר איכות חיי המשפחה – כולם במסגרת אוניברסיטת בר-אילן, "ערש תרבותו" של מיקולינסר.

מה מביא אדם שבמשך כשלושה עשורים למד ועבד במוסד אקדמי מסוים, לקום, לקחת את דבריו ולהקים בית ספר חדש ומתחרה?

"לא היה לי קל. הייתה לי האפשרות הקוסמת להמשיך לחקור, ליהנות מעוזרי מחקר מצטיינים ויוקרה עולמית, אבל יש תקופות בחיים שבהם שואלים 'כיצד ניתן לתרום יותר ולקדם יותר?'. 'האם ניתן לעשות שינוי ולהוביל חדשנות?'. הבחירה היא למעשה בין אימפקט לחוקר או אימפקט למקצוע. במסגרת חשבון הנפש הפרטי שלי הגעתי למסקנה שכל ניסיון להוביל לשינוי באוניברסיטאות נדון, כמעט מראש, לכישלון. האוניברסיטאות הן כמו דינוזאורים המתקשים לנוע ואני דווקא חיפשתי להתקדם ולקדם. לא רציתי ללכת ל"עוד' אוניברסיטה שבה לא אצליח לקדם את רעיונותיי ובשלב הזה פחות או יותר הגיעה ההצעה מהבינתחומי. באתי עם אג'נדה סדורה ומגובשת לגבי איך אני רואה את לימודי הפסיכולוגיה וכיצד יש ללמדם וקיבלתי לה אישור. חזרתי לביתי, עשיתי חושבים ולאחר מספר חודשים החלטתי לעשות את הצעד הזה. היום אני נמצא במסגרת

שמאפשרת יזמות ושינוי וחשוב לזכור שהיות שהתחלנו מאפס, יש לי את המנדט לעצב את בית הספר כראות עיני".

מהי באמת "ראות עיניך"? כיצד בנית את בית הספר ואילו לקחים הפקת מטעויות העבר באוניברסיטאות?

"אני הגעתי לבינתחומי במטרה להופכו לבית הספר המוביל בארץ ללימודי הפסיכולוגיה. בסקטור הזה, להבדיל מהאוניברסיטאות, מוטלת עלי הסמכות אך גם האחריות וה'אחריותיות' (Accountability) ל'ספק את הסחורה'. כצעד ראשון להשגת המטרה היה עלי לאתר סגל איכותי מאוניברסיטאות שונות בארץ ובעולם. צעד שני היה להקים, פיזית, מעבדות מחקר. פסיכולוגיה זהו תחום מחקרי אשר מחייב מחקר והמעבדות הן הכרחיות. צעד שנעשה במקביל הוא בניית תוכנית הלימודים. אז נכון, את דרישות המל"ג לא ניתן לשנות, אך ניתן להוסיף עליהן - כך עשינו - וזה החלק שבו נכנס הערך הגדול המוסף של החדשנות הרעיונית בבינתחומי. למשל, קבענו שסטודנט לפסיכולוגיה יתחיל, כמובן, עם קורס המבוא לפסיכולוגיה ובמקביל, ילמד קורס ב'פסיכולוגיה חיובית' – תחום שבארץ כמעט ולא נוגעים בו ושבכל העולם צובר תאוצה. לצורך העניין 'ייבאנו' את טל בן שחר, מומחה בעל שם עולמי מהרווארד. כך, הסטודנט שלנו מקבל, כבר בשנה הראשונה, תפיסה הרבה יותר מורכבת ועדכנית. כמו כן, ובהתאם למדיניות המרכז, החלטנו לשים דגש מיוחד על הפאן היישומי של הפסיכולוגיה. חשוב לנו בבית הספר לשבור את תדמית הפסיכולוג הטיפולי, הקליני, היושב בחדרו עם מטופל. לצורך כך, הוספנו קורסים בפסיכולוגיה ארגונית, חברתית, פסיכולוגיה של צרכנות ואימון (קואוצ'ינג). גם קורסים שיעסקו בפסיכולוגיה של האינטרנט, הצרכנות, פיתוח מנהיגות והטרור יילמדו כאן. בעתיד אולי אף נוכל לחבור לבית הספר לממשל ולתקשורת לביצוע מחקרים.

"יש לזכור שבפסיכולוגיה, ההתמקצעות נעשית במהלך התואר השני בלבד. כך, נוצר מצב שראיתי אלפי סטודנטים שסיימו שנה ג' בפסיכולוגיה וכלל לא ידעו מה לעשות עם התואר. הם לא ידעו מה זה אומר להיות פסיכולוג הלכה למעשה. את זה אנו משנים כאן."

"כמו כן, בשל אילוצים תקציביים, באוניברסיטאות, חוסכים בעוזרי הוראה ובודקים ובשל כך, כמעט ואין עבודות. הסטודנט לא מחויב לקריאה מאסיבית, לא מיישם ומנתח חומר ניתוח תיאורטי מורכב – וזה דבר שבו אני 'מחזיר עטרה ליושנה' דרך קריאה מאסיבית והרבה עבודות. דבר אחרון ולא פחות חשוב, היחס לסטודנט. זהו עקב אכילס של האוניברסיטאות. מדובר ביחס משפיל ומעליב שאני מנסה להפוך ולתקן. אסור שיהיה סטנדרט כפול בין סטודנטים למרצים".

כשפרופ' מיקולינסר מדבר על פסיכולוגיה יישומית וקואוצ'ינג, משתרבבים למוחי דמויותיהם של כל אותם "מאמנים" למיניהם המופיעים במבחר תוכניות טלוויזיה. הם לא מוזילים את המקצוע?

"הם בהחלט כן", עונה מיקולינסר ומחדד, "מבחינה היסטורית, הפסיכולוגיה נסוגה מכל מיני תחומים ומה שקרה זה שבאו אנשים שממלאים את החללים האלה. את התוצאות אנו רואים בטלוויזיה. ברגע שהפסיכולוגיה אומרת 'כל תחום הייעוץ אינו שלנו', באים אנשים שממלאים את הוואקום שהפסיכולוגיה בעצמה יצרה. כאן, באנו להרחיב את יריעת הפסיכולוגיה ולפתח מקצועות חדשים כמו יועץ פסיכולוגי פוליטי, שיכול למשל להיות תואר משולב עם בית ספר לאודר לממשל או קואוצ'ינג שהוא למעשה פסיכולוגיה ייעוצית. בסופו של דבר הפיתרון לבעיה שהפסיכולוגיה יצרה – צריך לבוא מתוך הפסיכולוגיה עצמה. כאן, בבינתחומי, יתחיל השינוי".

אותם מאמנים טלוויזיוניים, הם תמיד טועים?

"יש להם לפעמים תובנות ואינטואיציות נכונות, אבל זה לא אומר דבר, כי מחר יכול להופיע אדם עם תובנות טיפה פחות טובות שיכשיל אדם אחר ותהליך מסוים ואז למי יבואו בתלונות? צריך רקע נכון ותיאוריה שתבסס את הגישה. צריך לפקח שלא ייכנסו שרלטנים לתחום".

לפני מספר חודשים טענת שיועץ פסיכולוגי פוליטי, יכול היה לסייע לראש ממשלה בתהליך קבלת החלטות, אתה לא חושב שיש ציבור לא קטן בארץ שייראה בדבר חולשה מנהיגותית ואישית, בכך שראש מקבלי ההחלטות צריך פסיכולוג צמוד?

"עצם השאלה נובעת למעשה מהתדמית הבעייתית שהפסיכולוגיה והפסיכולוגים יצרו לעצמם, והכוונה לכך שאדם פונה לפסיכולוג רק כשהוא נמצא במשבר אישי קשה. אנו לא מתעסקים רק בבעיות כשהן צצות אלא גם בשיפור החיים לפני הבעיות. כמו שרה"מ פונה לראש אגף המודיעין לעצה, כך הוא גם צריך לפנות לפסיכולוג – שניהם יספקו לו עצות פרקטיות באותה מידה. התפיסה שמודיעין, למשל, יותר פרקטי מפסיכולוגיה, היא תפיסה הטעונה תיקון. כנ"ל בכלכלה. הבורסה כולה מושתת בחלקים נרחבים על הפסיכולוגיה של

המשקיעים, אבל רק אחרי שהפסיכולוגים יראו עצמם כיוצרי שינוי, חדשניים ופרקטיים, הם יוכלו גם להיתפס על יד הציבור ככאלה, ואז פנייה של רה"מ לפסיכולוג לא תחשב כדבר שלילי".

מה דעתך על הטראומה בשדרות בראי התקשורת?

"קשה לדבר על המצב בשדרות כאן מהמרכז, כי אז אנו עושים את אותו דבר שעושה התקשורת שמוכרת את הסיפור כטראומה לאומית ואני באמת לא רוצה להפחית מהאסון והטראומה שעשרות אלפי תושבי שדרות חווים, אולם לא כל טראומה בהכרח גוררת מצב של פוסט-טראומה. בעבר נבדקה יחידה קרבית בצה"ל שעברה טראומה קשה ביותר ונמצא שרק 30 אחוז מתוך כלל היחידה פיתחו פוסט טראומה. כאשר טוענים ש-75 אחוז מילדי שדרות חווים נדודי שינה וקובעים שזה מצב טראומתי, זה נכון – אבל זה טבעי ונורמטיבי רק בשעת הלחימה. השאלה היא 'האם זה צריך להיות ככה גם אחרי שעוברת הטראומה?' – זאת שאלה שהתשובה עליה צריכה להיות שלילית. לדעתי, מה שעושה התקשורת זה 'לקרבן' יתר על המידה את תושבי שדרות, דבר שמקבע אצלם תודעה פוסט-טראומתית וזה יכול להיות בבחינת נבואה שמגשימה את עצמה ויש להיזהר מזה. יש להדגיש את חוסנה של החברה בשדרות, את עמידתה האיתנה ואת העובדה שהם עברו, עוברים ויעברו את זה".

מתנהל היום ויכוח יצרי במיוחד לגבי גבולות ההפרטה של סמכויות וכוחות המדינה, האם לגיטימי בעיניך שהמדינה תעביר למכללות פרטיות את הסמכות ללמד מקצוע כה רגיש הנוגע לחייהם של בני אדם באופן ישיר, כמו רפואה למשל?

"התשובה לשאלה הזאת טמונה בראיית העולם של המתבונן, קרי, 'האם המדינה צריכה להיות הספק, או די לה בכך שתהיה הרגולטור?'. לראייתי, המדינה צריכה להיות הרגולטור. אין כל מניעה שתישאר גם ספקית, אך יצירת תחרות חופשית בשוק הדעות על ידי הענקת האפשרות לפתוח מכללות פרטיות שילמדו את כל קשת המקצועות, היא דבר מבורך ביותר. התחרות הזאת מפתחת את התחום".

אם כך, האין הבינתחומי יוצר מצב של 'פער מעמדות אקדמי' בין בוגר בית הספר לפסיכולוגיה במרכז הבינתחומי לבין בוגר תואר פסיכולוגיה באחת מהאוניברסיטאות?

"ברגע שהאוניברסיטאות יציצו מבעד לכתפן וייראו שהבינתחומי מפתח 'סוגים חדשים של פסיכולוגיה' ומעמיד זן חדש של פסיכולוגים – הן ייאלצו להדביק את הקצב והסטנדרט שהבינתחומי קבע והתהליך כולו יצעיד את כל מקצוע הפסיכולוגיה בישראל. קח לדוגמא את ברקלי בקליפורניה – אוניברסיטה ציבורית שעל יוקרתה והישגיה האקדמיים אין חולקים. במרחק לא רב ממנה, בפאלו אלטו, יושבת סטאנפורד הפרטית, שגם הישגיה אינם שנויים במחלוקת. 'האם האחת מפריעה לשנייה?' נהפוך הוא, התחרות ביניהן מפתחת ומעשירה את האקדמיה בפרט ואת החברה בכללותה. חשוב לזכור שבסופו של דבר, באקדמיה, מה שמניע את התחרות היא החתירה למצוינות אישית, וזה עניין מעגלי. תחרות מעודדת מצוינות, ומצוינות תתמרץ תחרות".